

*Anunțul declanșării Primului Război Mondial
în publicațiile periodice rurale românești ale vremii
[extras]*

Maria Buturugă

Primele știri despre conflictul european declanșat la 15/28 iunie 1914 apar, în publicațiile periodice rurale românești, aproape simultan cu inițierea acestuia. Bibliografia *Publicațiile periodice românești* consemnează, în tomul al II-lea, unsprezece astfel de publicații. Pentru localizarea spațiilor geografice și a zonelor sociale în care acestea au apărut, *Marele Dicționar Geografic al României* [MDGR].

Se urmărește cronologic apariția primului articol în care este abordată tematica războiului în publicațiile periodice rurale, consemnând stilul, tonul și adresabilitatea articolelor respective, studiul finalizându-se cu o bibliografie a publicațiilor periodice care au furnizat populației de la sate, informații despre declanșarea Primului Război Mondial.

Prietenul Nostru:

revistă populară a asociațiunilor preoților și învățătorilor din județul Muscel

Prima, și singura, mențiune referitoare la asasinatul de la Sarajevo, în publicațiile periodice rurale românești, este din chiar momentul producerii evenimentului, în luna iunie a anului 1914, pentru ca în numărul următor, dublu, pe lunile iulie/august, să se vorbească deja despre război.

"Asasinatul arhiducelui Franz Ferdinand ... a produs mare vâlvă la noi și în toată lumea ... Viitorul rezervă surprize îngrijorătoare...".

... până în clipa când punem revista sub tipar, încă nu se știe de partea cui a început să stea norocul... până acum, noi n-ajutăm pe nimeni; dar dacă se aprinde focul în Balcani tinzându-se la stricarea păcii din București, or dacă cineva din cei care se bat ne calcă pământul, atunci suntem gata să sărim și noi la luptă".

Sentinela:

foaie pentru popor

La 15 august, se scria despre Europa în flăcări, hotărârea României, și cum se pot ocoli cele mai mari dezastre. În numărul 2 din primul său an de apariție, la 15 august 1914, citim numeroase articole cu referire la situația conflictuală europeană.

"Germania a declarat război Rusiei. Franța a ordonat mobilizarea generală. Aceste două știri au fulgerat, în aproape aceeași clipă, luminând abisul în care se va prăbuși Europa... Europa se găsește în fața celei mai cumplite probleme care i s'a pus vreodată. Deslegarea acestei probleme va fi înscrisă în istorie cu valuri de sânge...".

"Războiul a pornit cu furie... Regele a ținut atunci sfat... și, după discuții lungi, s'a ajuns la părerea, care e neschimbată și până acum, că România n'are să se amestece deocamdată, ci are numai grija de a-și apăra hotarul... Astfel nu suntem cu nimeni. Dar totuși suntem cu cineva: cu Dreptatea și Viitorul nostru".

"Niciodată nu s'au ciocnit mai multe neamuri, nu s'au luptat mai multe armate, ca acelea ce sunt acum în război. Niciodată teatrul sângeros al războiului n'a fost mai vast, și mijloacele de distrugere mai perfecționate. Moartea e deasupra Europei. Iar dezastrul va fi și pentru victorioși ca și pentru învinși... Prin calmul cu care vom ști să privim momentele acestea vom putea să fim salvați, și vom putea după trecerea groazniciei furtuni să reluăm calea propășirii noastre"

"Nu se poate descrie starea de enervare de care cele trei sute de milioane de locuitori ai Europei sunt cuprinși de două săptămâni încoace. Evenimentele, de la declarația de război a Austriei către Serbia, se succed cu o repeziciune fulgerătoare... România, sigură de puterea și de prestigiul ei, rezemată pe unitatea și armonia tuturor claselor sociale, e pregătită pentru orice eventualitate, având la cârmă un guvern care va face față tuturor dificultăților".

"Am ajuns vremuri de restriște. Popoare din întreaga Europă privesc înfigurate la cel mai teribil război ce s'a văzut vreodată... Sigur e că la masa verde a diplomaților, harta Europei se va

schimba... Să piară ura ce există în straturile societății noastre și să învățăm a ști că țaranul român e reazimul acestei țări. Cu el vom ajunge ținta idealului nostru național: dezrobirea tuturor românilor".

"Toate știrile ce ne sosesc din județ ne arată că locuitorii, necunoscând situațiunea reală a țării față cu evenimentele din afară, stau nehotărâți în acțiunile lor. Această nehotărâre atrage desigur după sine o stânjenire generală bunului mers al muncilor agricole. Cu toate măsurile luate de noi, ei să-și continue meseria plugărească în toată liniștea... Armata noastră a luat totdeauna măsuri de a se pregăti și instrui, și acest fapt trebuie să ne bucure, iar nicidecum să ne sperie. O mobilizare nu se face în secret, decretarea ei s'ar aduce la cunoștința tuturor, în mod oficial, legile noastre cerând aceasta".

Candela

Tot în august, articolele pe teme creștine fac loc subiectelor beligerante.

"Europa întreagă este în flăcări. Hotarele despărțitoare ale mai tuturor țărilor apusene civilizate s-au transformat în abatoare de carne omenească... pentru dorința de cucerire și ambițiunea deșartă a câtorva capete încoronate setoase de sânge și a cancelarilor lor..."

"Papa de la Roma a fost categoric încă de la început adversarul războiului. El a dat până acum trei, patru comunicate făcând apel la pace... deci nu a ieșit din cauvântul Evangheliei care propovăduiește pacea... Dintre țările ortodoxe angajate până acum în războiul acesta criminal sunt numai Rusia, Serbia și Muntenegru... În Serbia preoții poartă crucea în fruntea armatelor, iar în țările celelalte ortodoxe care se pregătesc de mobilizare, preoților li se rezervă un rol de căpetenie în ceea ce privește ridicarea moralului trupelor. Ortodoxismul deci e pentru război, răstălmăcește cuvântul Evangheliei, în locul păcii, încurajând războiul. Luteranii sunt germanii..."

Viața:

buletin parohial catolic

La 1 septembrie, catolicii români sunt chemați la rugăciune pentru pace.

"... Aproape întreaga Europă e cuprinsă în vârtejurile unui război îngrozitor... sfătuim pe preoți a căror grijă să fie de a orându-i după porunca episcopului rugăciuni publice în fiecare parohie..."

A urmat alegerea Papei Benedict al XIV-lea, pentru ca în toată această amânare de a se lua o atitudine ferm anti-războinică, de câștigat să aibă doar forțele care au avut intenția de a atrage în luptă cât mai multe popoare europene.

Înnoirea:

revistă lunară pentru cultură

Spre sfârșitul lunii septembrie, după obișnuita vacanță din lunile iulie și august, citim un îndemn ferm de intrare în război pentru recuperarea teritoriilor românești de peste munți.

"De o lună și mai bine, Europa întreagă se află într'un război încins pe viață și pe moarte... Stai uimit în fața acestei crude vărsări de sânge și cu inima strânsă de durere, te întrebi: E oare cu putință o asemenea ciudățenie în veacul nostru de lumină, și de civilizație? ... În fața focului ce s'a aprins la hotare, noi Români n'avem nimic de temut... Sus inima Români, căci ca mâine bate ceasul!"

„Grea osândă s-a lăsat peste frații noștri români ce trăiesc în Împărățiile vecine, a Austriei și a Rusiei, dar cea mai grea asupra celor ce gem de veacuri în Ardeal unguresc și în Bucovina nemțească... Astăzi, când austriecii, nemții și ungurii au pornit război pe viață și pe moarte cu rușii, ce-au făcut cu bieții frați ai noștri..."

"De la Apus și de la Răsărit s'au ridicat popoarele și în lozici necruțătoare își spun cuvântul prin bubuituri de tunuri și zăngănit de săbii. Europa întreagă arde! Să prindem clipa trecătoare, s'o folosim întru reîntregirea neamului!"

"Război crâncen și înfricoșat, cum n'a mai văzut lumea până azi, este la hotarele noastre... toată suflarea românească strigă că acum a sosit ceasul să trecem peste munți" și "500.000 de flăcăi români luptă sub steag străin austro-ungar și rus".

Tribuna Învățătorilor:

organ al Corpului didactic primar rural din România

Pe la începutul lunii noiembrie, era clar că războiul nu mai poate fi evitat.

"Cei care vorbeau în chip sigur acum câteva luni de perspectivele unui război european, cu marile lui consecințe, erau priviți doritori de a emoționa lumea cu articole de mare senzație... Totuși, războiul îl avem!"

"Războiul european ce s'a dezlănțuit anul acesta a amânat încă pentru un timp nehotărât clădirea localurilor de școală din fondul de 50 milioane votate în acest scop... Anul acesta avem un război european care după proporțiile ce le-a luat este un uriaș conflict care nu se va isprăvi așa de lesne cum cred unii... Intrăm în clasele noastre friguroase, lipsite de lumină, umede, mohorâte, neîncăpătoare și, la gândul evenimentelor externe, s'au depărtat iluziile noastre".

Foaia Asociației învățătorilor vlășceni

Pe la jumătatea lunii noiembrie, apar însemnări despre pregătirea pentru război a învățătorilor din sudul țării.

"În vara anului acestuia majoritatea unanimă aproape a învățătorilor care pot purta armele s'au înscris de bunăvoie la școlile militare înființate cu acest scop... învățătorii au depus toată stăruința în școlile de ofițeri în rezervă și vor fi stăruitori și în atribuțiunile lor de ofițeri, când vor fi chemați să-și facă datoria ..."

"Pe lângă multe învățături care se pot scoate dintr'un război mare ca acesta, se lămurește în chip evident și superficialitatea unei civilizațiuni... Războiul actual o dovedește îndeajuns. Omenirea încă nu a fost pătrunsă de spiritul pacifist al Evangheliei".

Vulturul Dâmboviței:

foaie pentru biserică, școală și popor

Tot în luna noiembrie se consemnează apariția unei publicații întrerupte fortuit.

"Suspendasem apariția gazetei noastre din pricina evenimentelor externe îngrijitoare de care toată lumea românesacă n-a putut să stea departe. Aproape toți membrii comitetului redactor al gazetei au fost concentrați. Din voia lui Dumnezeu și chibzuiala conducătorilor țării, lucrurile par a se mai fi potolit..."

Foaia Țăranului Român

În decembrie, tot mai mulți români își exprimau dorința ca și România să participe activ la război.

"Dacă până acum noțiunea războiului năștea în minte acea oroare stranie ce zguduia ființa omenească până în cele din urmă fibre ale ei, privind la felul cum se desfășoară războiul ce ne-a fost dat să trăim, impresiunea e din aceea ce-ți amuțește cugetul și-ți înăbușe sufletul... E ora sfântă aceea de care ne apropiem noi, românii, acum. E clipa așteptată cu atâta încordare, de atâtea generații ce s'au scurs prin secolii întregi... e vorba de viața sau moartea nu a unui om, ci a unui întreg popor... În mintea tuturor se brodează în linii clare și luminoase trecerea Carpaților; întâlnirea cu frații ardeleni..."

"Cernăuți și întreaga Bucovină este ocupată de armata rusească, armatele ungurești fug în dezordine. Pe când vom avea fericirea să putem spune că Bucovina a fost ocupată de armata românească?"

Părea clar că la sfârșitul anului 1914, spiritele războiului încinseseră și sufletele românilor din Regat, sub impulsul alegerii noului rege.

Revista Cercului Cultural Scrioaștea

Tot în decembrie, spre sfârșitul lunii, apare o publicație ocazională de Serbarea Pomului de Crăciun, "pentru ajutorarea elevilor silitori și săraci".

În programul serbării, structurat pe douăsprezece puncte, patru sunt titluri semnificative în acest sens: "La arme, marș", "Plugul și Tunul, poezie", "Se'ntorc vitejii din răsboi, cor mixt", "Vremuri de răsboi, poezie".

Revista Meteorologică-Agricolă:

revistă științifică de aplicațiune practică la agricultură și viticultură

Și la începutul lunii ianuarie a anului 1915, o "revistă științifică", menționează primul său anunț despre război.

"În conflictele armate dintre popoare, de multe ori în cursul timpurilor, unii dintre adversari au fost bătute prin dezastrul provocat de schimbarea condițiilor meteorologice... Dacă, în exemplele arătate până aici, elementele meteorologice nu ar fi avut dezvoltarea lor atât de defavorabilă unor armate, cu bună seamă că rezultatele luptelor nu ar fi fost aceleași. În marele război european ce se desfășoară acum, variațiunile meteorologice nu au un rol mai puțin important... În cele ce urmează, dăm caracterul lunar al desfășurării timpului, cu începere din luna octombrie 1914 în vestul și nord-vestul Europei, adică pe ambele teatre ale războiului, occidental și oriental ...".

Bibliografia publicațiilor periodice rurale românești

care au furnizat informații despre declanșarea Primului Război Mondial

1. *Candela*. Valea Lungă (Dâmbovița): august 1914 (I : 6). Iese o dată pe lună. Sub conducerea unui comitet. (cota BAR: P. III 4375)
2. *Foaia Asociației învățătorilor vlășceni*. Mihai Bravu (Vlașca): 12 noiembrie 1914 (I : 2). Apare o dată pe lună. Director: Dumitru Georgescu-Voicu. Tip. Nicolae Pandelescu, Giurgiu. (cota BAR: P. IV 4198)
3. *Foaia Țăranului Român* : gazetă în serviciul țăranilor. Letca-Veche (Vlașca) : 12 decembrie 1914 (II : 8). [Variabil]. Apare sub conducerea unui comitet. Tip. Nicolae Pandelescu, Giurgiu. (cota BAR: P. IV 4358)
4. *Înnoirea* : revistă lunară pentru cultură. Găvănești (Buzău): 25 septembrie 1914 (II : 8). Director: preot Ioachim C. Stănescu. Tip. Ioan Călinescu. (cota BAR: P. I 3984)
5. *Prietenul Nostru* : revistă populară a asociațiilor preoților și învățătorilor din județul Muscel. Priboieni (Muscel): iunie - iulie/august 1914 (III : 10-11/12). Apare lunar. Redacția literară: Priboieni (Muscel), Gara Leordeni; redacția bisericească: Vișoiu-Câmpulung. Comitet redactor: pr. Isaia Nicolescu, C. Rădulescu-Codin ș.a. Tip. Gheorghe N. Vlădescu, Câmpulung. (cota BAR: P. I 3623)
6. *Revista Cercului Cultural Scioaștea județul Teleorman*. Scioaștea: 21 decembrie 1914. Tip. M. Iliescu, Roșiorii-de-Vede. Număr unic. (cota BAR: P. II 40685)
7. *Revista Meteorologică-Agricolă* : revistă științifică de aplicațiune practică la agricultură și viticultură. Glăvănești (Iași): ianuarie 1915 (IV : 1). Apare lunar. Director: Ioan Țițu. Tipografia Națională, I. S. Ionescu & M. M. Bogdan, Iași. (cota BAR: P. I 1514)
8. *Sentinela* : foaie pentru popor. Cosmești (Vlașca): 15 august 1914 (I : 2). Apare de două ori pe lună. Sub conducerea unui comitet. Redactor: Ion Popescu. Tip. Nicolae Pandelescu, Giurgiu. (cota BAR: P. IV 4270)
9. *Tribuna Învățătorilor* : organ al Corpului didactic primar rural din România. Rotopănești (Suceava): 5 noiembrie 1914 (IX : 171). Apare la 5 și 20 a fiecărei luni. Director: V. Păunescu. Redactor: T. Radovici. Administrația: Militari (Ilfov). Tip. "Gutenberg", Josef Bendit, Fălticeni. (cota BAR: P. IV 2611)
10. *Viața* : buletin parohial catolic. Săbăoani (Roman): 1 septembrie 1914 (II : 5). Apare o dată la două luni. Redactată de P. P. Franciscani Minori Conventuali. Tip. "Frații Rothenberg", Roman. (cota BAR: P. III 4036)
11. *Vulturul Dâmboviței* : foaie pentru biserică, școală și popor. Glodeni (Dâmbovița): noiembrie 1914 (I : 6). Apare lunar. Sub direcțiunea unui comitet. Proprietar: G. Meitani. Tip. "Viitorul", Elie Angelescu, Târgoviște. (cota BAR: P. IV 4331)